

TURVERUUKKI OY
Mämmisuon luontoarvojen selvitys

-
- Juha Parviainen FM, biologi, eläinekologi. Sivuaineopintoina kasvi- ja tilastotiede sekä ympäristönsuojelu. Tehnyt luonto- ja eläimistöselvityksiä vuodesta 1998. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen (PPLY ry) jäsen
- Sari Ylitulkki FM, biologi, pääaineena ekologinen kasvitiede. Suorittanut lisäksi luontoinventoinnin erikoistumisopinnot sekä luontokartoittajan erikoisammattitutkinnon. Tehnyt luonto- ja kasvillisuuskartoituksia vuodesta 1998

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	1
2	KASVILLISUUS JA KASVISTO	1
	2.1 Kasvillisuusselvityksen toteutustapa	1
	2.2 Tulokset.....	1
	2.3 Kasvisto ja uhanalaiset kasvilajit.....	2
3	LINNUSTO	3
	3.1 Linnustonselvityksen toteutustapa.....	3
	3.2 Tulokset.....	3
4	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	5
5	KIRJALLISUUS.....	6

LIITTEET

- Liite 1 Mämmisuon sijainti (1:200 000)
Liite 2 Kasvillisuuskuviointi
Liite 3 Tutkimusalueella ja sen ympäristössä havaittua putkilokasvilajistoa sekä sammalia ja jäkälää
Liite 4 Suojelullisesti merkittävien lintulajien havaintojen sijoittuminen Mämmisuolla (1:20 000)
Liite 5 Valokuvia

1 JOHDANTO

Mämmisuo sijaitsee Oulun kaakkoisosassa (liite 1) Oulun kunnan ja Oulunsalon ulkopalstan alueella. Noin 54 ha kokoista suosta suunnitellaan turvetuotantoaluetta.

Suomen suoaluejaossa Mämmisuo kuuluu Pohjanmaan-Kainuun aapasuoalueeseen. Vyöhykkeessä esiintyy erityisen runsaasti välipintaisia, lyhytkortisia aapasoita. Laajojen aapasoiden esiintymistä suosii Pohjanmaan ja Suomenselän alueiden tasaisuus. Kasvukauden pituus on alueella reilusta neljästä viiteen kuukautta (Eurola 1999). Suhteellisen vaatimattomasta kevättulvasta johtuen suot ovat kuivahkoja. Sekä rimpisyys että jänteisyys ovat yleensä heikosti kehittyneitä. Avosoiden osuus on huomattava, erityisesti alueelle ovat luonteenomaisia *Sphagnum papillosum* (kalvakkarahkasammal) – valtaiset kalvakkanevat. Soiden reunoilla esiintyy lähinnä tupasvilla-, pallosara- ja nevarämeitä (Kalliola 1973). Mämmisuo kuuluu eliömaantieteellisesti Oulun Pohjanmaan (OP) eliömaakuntaan (Hämet-Ahti ym. 1998).

2 KASVILLISUUS JA KASVISTO

2.1 Kasvillisuusselvityksen toteutustapa

Tutkimusalueen kasvillisuutta kuvioitiin karkeasti ilmakuvioiden ja karttojen avulla. Kasvillisuuskuviointi tarkennettiin maastokäynneillä 28.8. ja 7.9.2002. Inventointialue ulottui n. 200 m lisäalueiden ulkopuolelle. Mämmisuo kasvillisuuskuviointi on esitetty liitteen 2 kartalla. Suotyypit määritettiin Eurolan ym. (1995) mukaan, kangasmailla käytettiin Toivosen ja Leivon (1997) luomaa kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitusta. Tutkimusalueelta laadittiin myös kasvilajilistaus, joka on esitetty liitteessä 3. Liitteessä 5 on valokuvia alueilta.

2.2 Tulokset

Mämmisuo kasvillisuus muodostuu lähinnä nevoista, nevarämeistä ja ojitetuista rämeistä. Metsäojituksia on tehty alueella laajalti ja muutamia ympäröiviä kankaita on hakattu vastikään. Avosuota reunustavat metsäkuviot ovat lähinnä tuoretta kangasta VMT, jossa puusto on enimmäkseen mäntyä ja paikoin sekapuustoa. Metsät ovat talousmetsää, eikä niissä esiinny lahoppuustoa. Tutkimusalueen keskiosassa ja etelälaidalla on laaja ojitettu rämealue, joka on kasvillisuudeltaan lähinnä isovarpurämemuuttumaa, paikoin pitkälle kuivunutta nevamuuuttumaa. Luonnontilaisempi suokasvillisuus keskittyy Mämmisuo itä- ja länsiosan lähes ojitamattomille nevakuvioille, joiden laidoilla on lähinnä variksenmarjarahkarämettä VaRaR ja rahkaista tupasvillarämettä rahkTR.

Mämmisuon länsipään avosuo on pohjoisosastaan välipintaista oligotrofista lyhytkorsinevaa OILkN, joka rahkoittuu monin paikoin (ruskorahkasammal *Sphagnum fuscum*). Kenttäkerrosta muodostavat tupasluikka (*Trichophorum cespitosum*), rahkasara (*Carex pauciflora*) sekä tupasvilla (*Eriophorum vaginatum*), paikoin pullosara (*C. rostrata*). Pohjakerroksessa kasvavat kalvakkarahkasammal (*Sphagnum papillosum*), kuljurahkasammalet (*S. cuspidata* -ryhmä) sekä punarahkasammal (*S. magellanicum*). Länsipään itäosassa neva muuttuu rimpisemmäksi, kenttäkerroksen saraikko harvenee ja korvautuu leväköllä (*Scheuchzeria palustris*). Pohjakerroksessa kuljurahkasammalet lisääntyvät muiden rahkasammalten kustannuksella, suotyyppi on oligotrofista *Sphagnum*-rimpinevaa OISphRiN.

Länsipään eteläosaan on kaivettu pari syvähköä ojaa, jotka ovat kuivattaneet oligotrofista rimpinevaa OIRiN (paikoin myös karurimpistä kalvakkanevaa OIRiKaN). Kenttäkerroksessa vallitsevat valkopiirtoheinä (*Rhynchospora alba*), raate (*Menyanthes trifoliata*), tupasluikka ja vähäisempänä pullosara sekä tupas- ja luhtavilla (*Eriophorum angustifolium*). Pohjakerroksessa vallitsevat kalvakkarahka- sekä paakkurahkasammal (*Sphagnum compactum*), sammalpintojen seassa on myös kuivahtanutta ruoppaa. Vähäistä mesotrofiaa alueella ilmentävät muutamana tuppaa esiintyvät villapääluikka (*Trichophorum alpinum*) sekä vaaleasara (*Carex livida*), oijen varsilla kasvaa myös siniheinää (*Molinia caerulea*).

Mämmisuon itäpään avosuo-osa on välipinnan ja kuivahtaneen rimmen mosaikkia. Osittain rimpien kuivuus johtui todennäköisesti erittäin kuivasta kesästä. Kenttäkerrosta muodostavat tupasvilla, tupasluikka, valkopiirtoheinä, suokukka (*Andromeda polifolia*) ja leväkkö. Pohjakerrosta muodostavat paakkurahka- ja kalvakkarahkasammal, suolla on myös pieniä ruoppa-aloja. Suotyyppi vaihtelee oligotrofisen lyhytkorsinevan (läh. karurimpinen kalvakkaneva OIRiKaN) ja rimpinevan välimaastossa.

Mämmisuon itäpään itäpuolella sijaitsevalla ojitusalueella siniheinä kasvaa paikoin hyvin runsaana. Sähkölinjan ja metsäautotien läheisyydessä havaittiin myös hieman meso-eutrofiaa ilmentävää mähkää (*Selaginella selaginoides*).

2.3 Kasvisto ja uhanalaiset kasvilajit

Tutkimusalueen putkilokasvien ja sammalien uhanalaistiedot tarkistettiin Oulun yliopiston kasvimuseolta (Lassi Kalleinen 27.5.2002). Alueelta ei ole havaintoja uhanalaisesiintymistä, eikä niitä havaittu myöskään maastokäynnillä.

Tutkimusalueen kasvilajilista on liitteessä 3, lajisto on seudulle tyypillistä soiden ja metsien lajistoa. Oulun yliopiston Kasvimuseon Oulun alueella neliökilometriruuduttain suorittamassa putkilokasvilajiselvityksessä (Oulun flora) on tutkittu Mämmisuon länsi- ja itäosan ruudut (7204:445, Tauno Ulvinen ym.; 7204:447, Lassi Kalleinen ym.), keskellä oleva ruutu 7205:446 inventoidaan kesällä 2003. Tutkituilla ruuduilla oli havaittu lievää mesotrofiaa (seudulle yleiset, mutta oululaisittain harvinaiset valkopiirtoheinä ja

vaaleasara). Kämmeköistä oli havaittu ainoastaan maariankämmeekkää (*Dactylorhiza maculata*). Mämmisuon itäpuolella Muhoksen kunnan ja Oulunsalon ulkopalstan rajamailla sijaitsevilla Pitkäselän ja Kallioselän alueilla esiintyy useita uhanalaisia kasvilajeja.

3 LINNUSTO

3.1 Linnustaselvityksen toteutustapa

Mämmisuon ja sen välittömän lähialueen pesimälinnuston lajistokoostumus ja yksilömäärät selvitettiin kartoituslaskennan avulla. Laskenta suoritettiin 14.6.2002 klo 04.30-08.00 välisenä aikana Koskimiehen & Väisänen (1988) sekä Turveteollisuusliitto ry:n (2002) linnustolaskennasta antamia toimintaohjeita soveltaen. Laskenta-alue ulottui n. 200 m lisäalueiden ulkopuolelle.

Kartoitus toteutettiin ns. koealamenetelmällä, joka on varsinaisen kartoituslaskennan (Koskimies & Väisänen 1988) sovellus. Koealamenetelmässä tutkittava alue kuljetaan systemaattisesti läpi siten, ettei yksikään paikka jää yli 100 m etäisyydelle kulkureitistä. Muutoin noudatetaan kartoituslaskennasta annettuja toteutusohjeita. Koealamenetelmä soveltuu erityisen hyvin soilla tapahtuviin laskentoihin, jolloin näkyvyys on yleensä hyvä ja kokonaislintutiheydet suhteellisen pieniä. Tällöin tutkittavan alueen pesimälinnustosta saadaan mahdollisimman tarkkaa tietoa.

3.2 Tulokset

Mämmisuon ja sen lähialueen linnusto on niin lajistollisesti kuin yksilömääriensäkin osalta varsin niukkaa. Havaitut lajit ovat Pohjois-Pohjanmaan vaihteleville soille ja sekametsille tyypillisiä (taulukko 1). Suurin osa (8 lajia) havaituista 18 lajista oli ns. metsien yleislintuja (Väisänen ym. 1998). Varsinaisia suolintuja alueella tavattiin vain 3 lajia: liro (*Tringa glareola*), niittykirvinen (*Anthus pratensis*) ja keltävästäräkki (*Motacilla flava*). Mämmisuon lajeista metso (*Tetrao urogallus*) lukeutuu ns. vanhojen metsien tyyppilajeihin. Yksilömäärältään runsaimpia lintulajeja Mämmisuon alueella olivat pajulintu (*Phylloscopus trochilus*) (11 paria) sekä keltävästäräkki (5 paria).

Suojelullisesti merkittävimpiä havaintoja olivat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut metso sekä liro (liite 4). Direktiivin määritelmän mukaisesti liitteessä mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan näiden lintulajien lisääntyminen ja eloonjääminen niiden levinneisyysalueella. Liro esiintyy yleisesti Pohjois-Pohjanmaalla ja metso on valtakunnallisesti runsaslukuisimpia vanhalle metsälle tyypillisistä lajeista vaikka kannan suuruus vaihtelee maan eri osissa (Väisänen ym. 1998). Suomen kansainvälisistä vastuulajeista (EVA) Mämmisuolla pesivät edellä mainittujen metson ja liron lisäksi kuovi (*Numenius arquata*) ja leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*). Määritelmän mukaan kyseisten lajien

elinmahdollisuuksien ja esiintymien säilyttämisessä Suomella voidaan osoittaa olevan merkittävä kansainvälinen vastuu. Mämmisuon lounaisosassa havaittu käenpiika (*Jynx torquilla*) kuuluu Suomen kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa (Rassi ym. 2001) vaarantuneiden (VU) lajien ryhmään. Lisäksi metso ja käki (*Cuculus canorus*) lukeutuvat silmälläpidettäviin lajeihin. Kyseiset lajit eivät kokonaisuudessaan täytä vaarantuneiden lajien kriteerejä eivätkä ne näin ollen lukeudu varsinaisesti uhanalaisiin lajeihin.

Suojelullisesti huomattavien lintulajien havainnot sijoittuvat tasaisesti tutkitulle alueelle. Kokonaisuudessaan Mämmisuon ja sen reunaosien linnustollinen arvo ei ole tavanomaista suurempi. Itse Mämmisuolla mm. kohtalainen kuivuus ja vetisempien rimmikkojen puuttuminen rajoittavat voimakkaasti kahlaajien ja muiden soilla pesivien lajien esiintymistä alueella. Mämmisuon reunaosien talous- ja sekametsät tarjoavat kuitenkin soveliaita pesimishabitaatteja metsälinnuille.

Taulukko 1. Mämmisuolla 14.6.2002 kartoituslaskennassa havaittujen lintujen parimäärät ja suojelullinen asema. Suojelullisen aseman lyhenteet: UHEX/NT/VU= Suomen uhanalaisuusluokituksen mukaan silmälläpidettävä / vaarantunut laji, EVA= Suomen kansainvälinen erityisvastuulaji.

Laji		Suojelullinen asema			Havaittu parimäärä
		EU:n lintu-direktiivi	UHEX	EVA	
Metso	<i>Tetrao urogallus</i>	x	NT	x	1(+4)
Taivaanvuohi	<i>Gallinago gallinago</i>				1
Kuovi	<i>Numenius arquata</i>			x	1
Liro	<i>Tringa glareola</i>	x		x	2
Metsäviklo	<i>Tringa ochropus</i>				1
Käki	<i>Cuculus canorus</i>		NT		1
Käenpiika	<i>Jynx toquilla</i>		VU		1
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>				2
Niittykirvinen	<i>Anthus pratensis</i>				2
Keltävästäräkki	<i>Motacilla flava</i>				5
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>				1
Laiurastas	<i>Turdus philomelos</i>				1
Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>				2
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>			x	1
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>				11
Harmaasieppo	<i>Muscicapa striata</i>				1
Hömötiainen	<i>Parus montanus</i>				1
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>				2
					36

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Mämmisuon kasvillisuus koostuu pääosin vähäravinteisesta välipintaisesta ja rimpisestä nevista sekä avosuon reunojen rämeistä. Mämmisuon laitamilla esiintyy hyvin pienialaisesti muutamia mesotrofiaa ilmentäviä kasvilajeja. Suon reunamilla sekä länsi- ja itäosan avosuot yhdistävällä rämejaksolla on tehty ojituksia, jotka ovat kuivattaneet kasvillisuutta. Mämmisuon laitosten metsäkuviot ovat talousmetsiä, joista osa on hakattu vastikään.

Mämmisuolta ei löydetty kasvillisuutensa tai kasvistonsa puolesta arvokkaita kohteita. Tutkimusalueelta ei ole tiedossa havaintoja uhanalaisten kasvien esiintymistä. Alueen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse suojelualueita, parin kilometrin etäisyydeltä Mämmisuosta itään sijaitsevat Pitkäselän ja Kallioselän rehevät lehto- ja suoalueet.

Mämmisuon linnusto koostuu pääasiassa havu- ja sekametsien yleislajeista. Varsinaisia suolintuja alueella esiintyy vain vähän ja muidenkin lajien osalta kokonaisparimäärät ovat varsin alhaisia. EU:n lintudirektiivissä mainittuja lajeja alueella pesii kaksi, Suomen kansainvälisiä vastuulajeja neljä sekä Suomen uhanalaisuusluokituksessa mainittuja lajeja kolme kappaletta. Kokonaisuudessaan Mämmisuon linnustollista arvoa ei voida pitää tavanomaista suurempana.

Oulussa 15.10.2002

PSV-Maa ja Vesi Oy

FM Sari Ylitulkkila

FM Juha Parviainen

5 KIRJALLISUUS

- Eurola, S. 1999: Kasvipeitteemme alueellisuus. Oulanka reports 22. Oulanka biological station. University of Oulu.
- Eurola, S., Huttunen, A. & Kukko-oja, K. 1995: Suokasvillisuusopas. Oulanka reports 14. Oulanka biological station. University of Oulu.
- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.
- Kalliola, R. 1973: Suomen kasvimaantiede. WSOY. Porvoo.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432s. Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmä. <http://www.ymparisto.fi/luosuo/lumo/lasu/uhanal/uhanal.htm>, 4.4.2001.
- Toivonen, H. & Leivo, A. 1997: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus. Kokeiluversio. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A. No 14. Vantaa.
- Turveteollisuusliitto ry. 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapuruussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä.
- Väisänen, R.A., Lammi, E., Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otavan Kirjapaino, Keuruu. ISBN 951-1-12663-6.

Tilaaja: Turveruukki Oy	Työn nimi: Mämmisuon luontoarvojen selvitys	
JAAKKO PÖYRY INFRA PSV-Maa ja Vesi		Sisältö: Mämmisuon sijainti
Pvm: 15.10.2002	Mittakaava: 1:200 000	Liite 1
		P02441

Genimap Oy, Lupa L4614/02

